

ТЭСТ НА ГАРБАТУ

ЧАМУ
МОВА
Ў ЗАНЯПАДЗЕ

СТАР. 5

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

«НАФТАН» У АБМЕН НА НАФТУ?

«Непарушнае сяброўства» братніх урадаў Беларусі і Расіі зноў напаткала выпрабаванне. Чарговае энергетычнае непаразуменне паміж дзяржавамі-«саюзніцамі» ўжо набыло назыву «нафтавая вайна». Пераможца ў ёй атрымае не толькі эканамічныя выгады, але і відавочныя палітычныя дывідэнды.

НОВАЯ «АТРУТА»

Адносіны паміж Беларуссю і Расіяй ужо былі атручаны газам і малаком. Гэтым разам браты-славяне не паразумеліся па мытах на нафту, дакладней, па аўёмах «чорнага золата», якое будзе паставляцца з Расіі ў Беларусь без мыту. Агулам плануецца, што два заводы нашай краіны — у Наваполацку і Мазыры — пепрацаюць за 2010 год каля 30 мільёнаў тон нафты. 8 млн з іх пойдуць на ўнутраныя патрэбы Беларусі, а каля 21,5 млн тон — на экспарт.

Расія зрабіла Беларусі наступную прапанову: паставіць у 2010 годзе 6,3 млн тон нафты без мыту (яшчэ 1,7 млн тон Беларусь здабывае самастойна), а ўсю астатнюю вуглевадародную сырэвіну браты-славяне маюць намер аблажыць мытам — па 267 долараў за тону.

Беларускі бок настойвае, каб усе амаль 30 мільёнаў тон нафты, якую ўсходняя суседзі маюць намер паставіць у 2010 годзе ў нашу краіну, не аблкладацца мытам. У якасці аргумента афіцыйны Мінск прыводзіць той факт, што абедзве краіны з нядайняга часу знаходзяцца ў мытным саюзе: дык, маўляў, якія яшчэ зборы? А для дадатковай вагі да гэтай палітычнай «пагро́зы» беларускі ўрад дабавіў і іншую, больш прагматычную — падвысіць кошт на транзіт расійскай нафты па тэрыторыі нашай краіны да 45 долараў за тону (зараз гэты паказчык складае менш за 4 долары).

Нафтадолары напярэдадні презідэнцкіх выбараў каштуюць асабліву дорага

КОШТ ПЫТАННЯ

Афіцыйных каментараў сітуацыі, што склася, амаль няма. Высокая беларуская чыноўнікі пакуль не рабілі гучных заяў. Адміністрацыя презідэнта Расіі абмежавалася анатымным паведамленнем, у якім тлумачыць свой «шырокі жэст» — пропанову бязмытнай паставіць нафты для ўнутраных патрэб Беларусі — «асаблівым харектарам адносін паміж расійскім і беларускім народамі». Шчыра кажучы, калі ўлічыць прагматызм, з якім у часы Пуціна і Мядведзева Москва будзе саюзныя адносіны з Мінскам, гучыць гэта не вельмі пераканаўча.

Аб сапраўдным кошце «нафтаўага пытання» зараз гавораць у Наваполацку, дзе месціцца адзін з двух беларускіх нафтаперацыйных заводаў — адкрытае акцыянернае та-

варыства «Нафтан». Сярод менеджараў прадпрыемства вядзецца гутарка пра тое, што за 6,3 млн тон бязмытнай нафты Расія хоча ў рэшце рэшт вырашыць пытанне з набыццём наваполацкага комплексу «Нафтан-Палімір» (другая яго частка — хімічнае прадпрыемства). І менавіта адмену ўсялякага мыту з расійскай нафты Мінск выставіў у якасці сустрэчнай умовы для гэтай здзелкі.

Больш за тое, у размове з адным з менеджараў «Нафтан» нам удалося ўпершыню пачуць і рэальныя лічбы магчымага продажу. Расіяне нібыта прапануюць за контрольны пакет акцый наваполацкага прадпрыемства 1,5 млрд долараў супраць 3,5 млрд долараў, якія выставілі ім насустрч, да таго ж і без контрольнага пакета.

Заканчэнне на стар. 3

ТУТ І ЦЯЛІЕР

ХАКЕЙ ПАД ПРЫМУСАМ

ДА
ПРЫГОЖАГА —
ПРАЗ ГВАЛТ

СТАР. 6

13.01.10-19.01.10 г.

ПАДЗЕЯ

МАЛОЧНЫ “МАЗОЛЬ” БЕЛАРУСІ

Расійская фэдэральная служба ветэрынарнага і фітасанітарнага нагляду «Рассельгаснагляд» узмацненне кантроль за 10 беларускімі малочнымі і мяснымі прадпрыемствамі. Паведамляеца, што ў вырабленых у Беларусі прадуктах знайшлі шкодныя для здароўя рэчывы. Якая верагоднасць новага вітка «малочнай вайны» на тle беларуска-расійскага нафтаага ды энергетычнага канфліктаў?

На сایце службы «Рассельгаснагляд» паведамляеца, што пад узмоцненым кантроль трапіла прадукцыя Барысаўскага малочнага камбіната, Слуцкага сырапрабнага завода, Маладзечанскага малочнага завода, Лепельскага малочна-кансервавага камбіната, Стайбцоўскага мясакамбіната ды некаторых іншых. Падставай стаў маніторынг прадуктаў, у якіх былі выяўлены шкодныя рэчывы. Так, у сырэх берасцейскага «Савушкинага прадукту» знайдзены доксіцыклін, у пастэрызаваным малаце прадпрыемства «Малочныя прадукты» — стафілакок, у стаўбцоўскай ялавічыне перавышаны ўзровень ме-зафільных аэробных мік-раарганізмаў, у тварагу аўяднання «Малако» выявілі плесню.

ІГАР КАРНЕЙ

ЧАГО ВЫ ЧАКАЕЦЕ АД МЯСЦОВЫХ ВЫБАРАЎ-2010?

АЛЯКСАНДР КЛАСКОЎСКІ, ПАЛІТОЛАГ:
“ГЭТА ПРЫСТУПКА ДА ПРЕЗІДЕНЦКІХ ВЫБАРАЎ”.

— Калі казаць пра спецыфіку беларускай палітычнай сістэмы, то мясцовая ўлада мае такія мізэрныя пайнаоцтвы, што, канечнэ, у пэўнай ступені гэта з'яўляецца забавай, якая можа разглядацца толькі як трэнінг для партыйных структур. На мясцовых выбарах бачна, хто чаго варты. Нават у нашай скажонай і ненарэчнай палітычнай сістэме партыі ствараюцца для выбараў. Інакш трэба запісвацца ў дысідэнты і не называцца партыямі.

Жаданне набраць пэўныя ачкі ў вачах Еўропы будзе змушаць уладу трошкі зменшыць градус брутальнасці. Тым больш тут і няма ніякай неабходнасці пускаць у ход увесе рэпрэсійны арсенал, таму што аб'ектыўна і чалавечы, і фінансавыя рэсурсы апазіцыі настолькі сціплыя, што шырокага франтальнага наступу не прадбачыцца. Каля 22 000 акруг і столькі ж месцаў у саветах. Нават, калі б апазіцыя выставіла ўсе свае наяўныя сілы, то яна б не здолела закрыць усе гэтыя акругі. Толькі ў сталіцы і ў некалькіх гарадах будзе адзначацца напружаная канкурэнцыя, а ў многіх акругах наогул будзе па адным кандыдаце. Але гэта дae апазіцыі шанцы, бо ёй даўно няма чым хваліцца, нават малымі перамогамі. І калі нават пара дзясятак дэмакратычных кандыдатаў пройдуць у нейкіх перыферыйных саветах, гэта ўжо будзе пэўныя маральныя капітал для апазіцыі. Такім чынам, мясцовые выбары могуць разглядацца як прыступка да презідэнцкіх.

ДЗМІТРЫЙ ВІНАГРАДАЎ, КІРАҮНІК МІНСКАЙ АБЛАСНОЙ АРГАНІЗАЦЫІ ПАРТЫІ БНФ, МЯДЗЕЛ:
“МЯСЦОВАЯ ВЫБАРЧАЯ КАМПАНІЯ ДЛЯ ПРАВІНЦЫІ АСНОУНЯЯ”.

— Асабіста мне неахвота ісці на выбары, але людзі сустраюць і кажуць: “Ты ж на выбары ідзі. Мы за цябе галасаваць будзем”. У правінцыі мясцовые выбары больш важныя за презідэнцкія. Презідэнцкія што? Сядзіць недзе цар і бог, дае пенсію. А мясцовые праблемы — яны навідавоку. Таму на выбары ісці прыйдзеца. Ды больш няма і каму. Змагаецца пакаленне, якое прыйшло ў палітыку ў 90-х гадах. Змены няма, хоць ты плач.

ВАЛЯНЦІНА КУДЛАЦКАЯ, СЯБРА БСДП(Г), ВЕРХНЯДЗВІНСК:
“ШАНЦЫ ЁСЦЬ ЗАЎЖДЫ”.

— Я не чакаю нейкіх вялікіх змен: таго, што апазіцыйныя сілы будзе дапушчаны да ўдзелу ў камісіях, што не будзе ніякіх перашкод падчас саміх выбараў. Але ігнараваць такія палітычныя падзеі не варта, таму што прыйдзе час, калі мы можам застацца незапатрабаванымі. Верхнядзвінскія сацыял-дэмакраты ўдзельнічаюць у кожных выбарах. І калі два скліканні таму мы мелі два дзясяткі ў мясцовым парламенце, у гэты раз іх было менш за палову. Тым не менш трэба наладжваць стасункі з людзьмі, якія прытымліваюцца нашых поглядаў і потым будуць праваднікамі законных патрабаванняў да ўлады. Мы не

ДАСЛОЎНА

Старшыня Цэнтрвыбаркама Лідзія Ярмошына: «На жаль, папярэднія выбары паказалі, што амаль палова палітычных партый нават не змаглі прайсці прэзістраціі сваіх прэтэндэнтаў кандыдатамі. Няхай апазіцыя знайдзе дастатковую колькасць кандыдатаў у дэпутаты, каб быць прадстаўленай больш-менш раўнамерна па ўсёй краіне, а не толькі ў Мінску і Мінскім раёне. Калі вылучаць годных людзей, якія здольны ўдзельнічаць у выбарчай кампаніі, маюць вопыт у арганізацыі выбараў, — чаму не?».

чакаем, што ўсё будзе лёгка, аднак я адчуваю ўпэўненасць, што нашы людзі ўвойдуть у склад сельскіх, раённага саветаў. У грамадстве ўжо ёсць разуменне того, што з'явіліся тыя, хто абараняе інтарэсы людзей. Зразумела, што галоўны той, хто лічыць, і ўсё ж такі пэўныя спадзянкі ёсць.

ВІКТАР КАРАЛЬКОЎ, СЯБРА КХП-БНФ, ГОРКІ:
“НАВОШТА ЎДЗЕЛЬНІЧАЦЬ У ГУЛЬНЮ “Ў НАПАРСТАК?”

— Я не разумею, пра якія выбары можа ісці гаворка, калі няма іх механізма. Натуральна, сам не пайду і ўсім скажу, каб не ішлі ні ў якім разе. Калі гуляюць напарстачнікі, навошта ствараць ім рэкламу? Махляроў трэба абыходзіць. Дзякую Богу, не адзін я так думаю, а яшчэ шмат людзей. Той механізм, які нам прапанујуць, адпрацаваны. І як ён будзе дзейнічаць, таксама зразумела.

ВІКТАР КРЫВАЛЬ, ПРАДПРЫМАЛЬНИК, СЯБРА БСДП(Г), УЗДА:
“УСЁ БУДЗЕ ВЫРАШАЦЦА МЕНАВІТА НА МЕСЦАХ”.

— Я ў гэтых выбарах удзельнічаць не буду, хоць лічу, што лёс рэжыму будзе вырашаны якраз на мясцовых выбарах, а не на презідэнцкіх ці парламенцкіх. Толькі калі людзі ў маленьких гарадах і мястэчках, дзе і жыве асноўная маса беларусаў, зразумеюць і адчуюць патрэбу ў дэмакратыі, тады і будуць змены ў краіне.

І тым не менш калі два дэпутаты ў раёне будуць з ліку апазіцыі, дык гэта будуць блазаны. Я быў адзіным апазіцыйным дэпутатам райсавета з 34-х, але ад таго прадстаўніцтва больш шкоды, чым карысці. Вядома, можна вылучыцца, прайсці, дапамагчы ўладзе патримаць шырму “дэмакратычнай краіны”. Па Еўропе такі заход, можа, пракаціць пару разоў, але тады ты будзеш гуляць на баку сённяшняй улады. Трэба было аб'ядноўвацца дэмакратычнымі сіламі, каб запоўніць мясцовыя саветы людзьмі, якія з бразілі гэтыя саветы рэальнай уладай. Тады б былі зрухі ў бок дэмакратызацыі. І раз час яшчэ не ўпушчаны.

«НАФТАН» У АБМЕН НА НАФТУ?

Заканчэнне.
Пачатак на стар. 1

На думку нашай крыйніцы ва упраўленні прадпрыемства, менавіта гэтая разбежка ў ацэнцы кошту «Нафтана-Паліміра» і стала каменем спатыкнення ў перамовах, якія дагэтуль не маюць выніку. 9 студзеня ўрадавыя дэлегацыі Беларусі і Расіі выйшлі з-за стала перамоу без рашэння, але з перакананасцю ва ўласнай праудзе.

Пацвердзіць інфармацыю пра магчымыя продаж «Нафтан» і яго кошт пакуль немагчыма — кірауніцтва прадпрыемства ніколі не каментуе такую інфармацыю («бо гэта справа ўласніка, то бок урада»), а перамовы на ўрадавым узроўні прайходзяць у рэжыме сакрэтнасці.

ПАЛІТЫКА ЦІ ЭКАНОМІКА?

Беларускія эксперты схільны шукаць тлумачэнні цяперашняга канфлікту ў сферы эканамічных інтэрсаў беларускіх улад. Не сакрэт, што рэцэпт «бе-

ларускага эканамічнага чуду» і вядомай «стабільнасці» палягае якраз у выкарыстанні расійскіх энерганосбітаў па льготных коштах. Танную расійскую нафту перапрацоўвалі, а прадукты, якія пры гэтым атрымлівалі, экспартавалі ў Еўропу.

Зразумела, што такая сітуацыя не надта падабаецца Расіі, бо атрымліваеца дзіўна: выдаткі на перапрацоўку расійскай нафты ў Беларусі нават ніжэйшыя, чым на расійскіх заводах.

Простая падлікі паказваюць, што «кошт пытання» складае прыкладна 5,5—6 мільярдаў долараў у год, прычым у год вельмі важны — якраз напярэдадні презідэнцкіх выбараў. Таму гэтыя мільярды маюць не толькі эканамічную, але і палітычную вагу.

«Гэткае маштабнае ўліванне ў эканоміку рэспублікі фактычна здымае праблемы з крызіснымі з'явамі ў ёй», — праекаментаваў сітуацыю на сайце

Politoboz.com вядомы расійскі палітолог Андрэй Суздалец.

— Становіца зразумелымі падставы для снежаньскіх заяў А.Кабякова (намеснік старшыні беларускага ўрада). — **Заў. аўт.** аб скарачэнні патрэб рэспублікі ў знешнім крэдытаўненні ў 2010 годзе. 21,5 млн тон бязмытнай нафты могуць закласці эканамічную аснову для перадвыбарнага 2010 года».

Паводле наших даных, зараз на беларускіх нафтаперапрацоўчых прадпрыемствах знаходзіцца прыкладна месячны запас сыравіны. Канцэрн «Белнафтахім» ужо зрабіў заяву аб tym, што «нафта паступае ў Беларусь у адпаведнасці з дамовамі, нафтаперапрацоўчыя заводы працуяць у планавым рэжыме».

Зрэшты, многія эксперты сыходзяцца ў меркаванні, што «нафтавая праблема» будзе вырашана на працягу студзеня, бо заявяваць яе вырашэнне немэтаэгодна ні для Расіі, ні для Бела-

Наши нафтавыя кампаніі — у чаканні чарговага «чуду» з боку Расіі

ру. Доказам таму можа стаць хадзіцца бы тое, што ў адрозненіе ад мінулых «энергетычных войн» пакуль ніводны з бакой, якія «ваююць», не прыняў рашэнне аб tym, каб закрыць вентылі: Расія — на пратампоўнанне нафты, Беларусь — на яе транзіт.

Пытанні толькі ў tym, якім чынам і па якім кошце гэтая праблема будзе вырашана.

МИХАЛ ЯНІН

У гэтыя святочныя дні часта ўзгадвала нябожчыка Уладзіміра Карлава. Дэмантуючы нам, на-ведальнікам специкурса «камп'ютарная лінгвістика» чарговую моўную заканамернасць, прафесар любіў паўтараць «дробязь, а прыемна». Здаецца з тых часоў і стала заўважаць, што жывіць наша — шэраг дробязю. Прыймных і не вельмі.

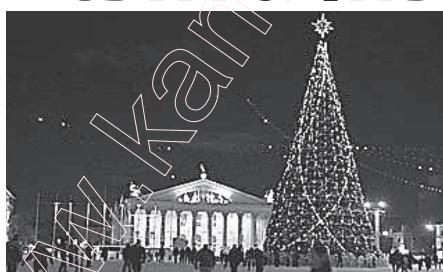
3 "РАЖДАСТВОМ" ХРЫСТОВЫМ!

Атрымалі акурат на каталіцкія Каляды паштоўку з навагоднімі віншаваннямі ад сваякоў з Беларусі (я хоць і не каталічка, але ў Літве гэта, бадай што, самае галоўнае свята, а святочны настрой заразны не горш за свіны грып). У наш час электроннай пошты дастаць са скрыні сапраўдную віншавальню паштоўку, у канверце і з маркамі!.. А пасля яшчэ некалькі хвілін асалоды, пакуль данясцеш канверт да кватэры на чацвёртым паверсе ды зойдзеш у кватэру. Тут ўжо цярпення зусім не стае і можна, не распранаючыся, ускрыць канверт, і кожнаму хочацца патрымца паштоўку і прачытаць віншаванне. На малюнку з зімовым пейзажам з заснеканымі хаткамі напісана «З Новым годам і Рождеством Христовым!» Пасмеляліся... А што яшчэ застаецца? Тым больш што і прэзідэнт краіны павіншаў суайчыннікаў з Рождеством. А як яно павінна будзе — неістотна. Дробязь...

У ДОБРЫ ШЛЯХ

Пад Новы год сабраліся ў Мінск. Па справах ды сваякоў наведаць. Пад'ехалі на машины да памежнага пераходу. Там — чарга. Па прагнозах — гадзінаў на пяць. Беларусы спяшаюцца да новага года наўбыць аўтамабілі, каб заплаціць мытныя

СВЯТОЧНЫЯ ДРОБЯЗІ

пошліны па старых расценках. Хоць ты разварочвайся ды едзь назад. Але ж так хочацца перад святамі пабачыць родных... Вырашылі ехаць на іншы пераход. А раптам пашанцуе? Пашанцавала. У выніку дарога да Мінску падоўжылася ўсяго на дзве гадзіны. Дробязь...

КУПЛЯЙЦЕ БЕЛАРУСКАЕ

Сяброўка папрасіла паглядзець у Мінску пластмасавага Дзеда Мароза пад ялінку (ци не абавязковая пластмасавага — але каб сапраўдны, не Святы Мікалай, якіх у Вільні сваіх хапае). Такога, кажа, як у нашым дзяцінстве быў, за савецкім часамі. «У Беларусі абавязковая павінен быць!» — спадзявалася яна. Не паверыце, знайшла! У апошні момент. У сухараўскім супермаркете. Невялічкія, але вельмі сімпатичныя пластмасавыя Дзед Марозы з Снягуркай беларускай вытворчасці ўпрыгожвалі аддзел інфармацыі. А ў продажы знайсці аналагічных так і не ўдалося, на жаль. Затое ў аддзеле цацак ГУМА шэрагамі стаяць веласіпеды. Дробязь...

МЕРЧАНДАЙЗІНГ ПА-НАШАМУ

Вам знаёмы тэрмін мерчандайзінг? Гэта сістэма мерапрыемстваў у магазіне, накіраваных на тое, каб спажыўцу было зручна, прыемна і выгадна рабіць пакупкі. Я не стану распавядаць пра беларускі гандаль — вам гэта сістэма добра знаёмая. Але і не падзяліцца сваім «вопытам» не могуць. Дзеянне адбываецца 31 снежня. Усё той жа «Максімус» у Сухараў. Чэргі... нармальная такія чэргі, гэта падыходы будуць, не менш. Але ж святочны настрой не могуць сапасаўць таякі дробязі. Дрэйфуючы па гандлёвай залі трапляем у аддзел з алкагольнымі напоямі. Пад стройнымі шэрагамі бутэлек з «Бастардай» заманлівы цэннік з закрэсленай лічбай 35 000 і новым коштам — 25 000. Рашэнне напрошвала сямо. Узялі дзве бутэлкі — а на касе даведаліся, што каштую яно 45 000. І гэта не падман, што вы! Проста на цэнніку напісаны «Бастарда» і маленькімі літарамі «юбілейная». Так што, ўсё без падману: тая «юбілейная» столькі, відаць, і каштавала... пакуль была. Вось такі мерчандайзінг па-беларуску. Як пасля даведаліся ў размове з мясцовымі жыхарамі, з'ява для мінскіх магазінаў звычайнай. Мы не сталі сварыцца: каму захочацца пісаваць сабе пераднавагодні вечар. Гэта ж такая... дробязь. Дробязь?..

ЛАРЫСА ШАПАВАЛАВА

На сваёй прэсавай канферэнцыі напярэдадні Новага года Аляксандр Лукашэнка зрабіў надзвычай цікавую заяву. Аднак у перадсвяточных клопатах на яе фактычна не зварнулі ўвагі.

Кіраунік краіны выказаў шкадаванне з нагоды таго, што ў Беларусі дагэтуль “не намацана” дзяржаўная ідэалогія.

І я ўсё больш і больш думаю: а можа, нічога не выдумляць, а ўзяць гэтую Біблію і па ёй паспрабаваць жыць? — спытаў сам у сябе Лукашэнка.

Ідэя цікавая, але ўзнікаюць пытанні. У Беларусі пабудавана агромністая ідэалагічная вертыкаль. Штогод на яе марнуюцца вялізныя гроши. Сцвярджаецца, што дзясяткі тысяч штатных прапагандыстаў выконваюць задачу неверагоднай важнасці — даводзяць да народу сэнс дзяржаўной ідэалогіі. І раптам высыпляеца, што гэтая самая дзяржаўная ідэалогія за 15 год не тое, што не створана, але нават “не намацана”. Прычым пра гэта заяўляе асабіста кіраунік краіны, а не абы-якія “паклённікі з апазіцыі”.

Падобных заклікаў не бачна на вуліцах Глуска — цэнтра аднаго з “закінутых” раёнаў Магілёўскай вобласці. А шкада, бо менавіта поўнай адсутнасцю ўвагі да пешаходаў можна патумачыць сітуацыю, якая не перыядычна, а пастаянна пануе на некаторых вуліцах раёна гарадзенскага цэнтра.

Вось некалькі канкрэтных прыкладаў. Мясцовыя ўлады добра зрабілі, прымацаўшы адмысловую таблічку перад уваходам у парк, на якой пазначана: “Зона цвярозасці”. Але на тое, каб адмечыць небяспечную зону на ходніку пасля праведзеных раскопак побач з каналізацыйным люкам, які ў сваю чаргу размясціўся ніжэй за узровень асфальту, ні сіл, ні даруйце, разумення ўжо не хапіла. І вось ужо амаль месяц гэтая “пастка” чакае сваю ахвяру (недарэмна, на жаль)

ПОЎНЫ ПРАВАЛ

Не ўсе падзяляюць гэтага перакананне

Цяпер лагічна было б распушціць усю гэтую хеўру ідэолагаў, якія атабарыліся на карку беларускага народа і робяць выгляд, што шчыруюць у яго інтарэсах. Аднак не, ніякіх аргыўсноў Лукашэнка не зрабіў, бо насамрэч байцы ідэалагічнага фронту закліканы выконваць іншыя задачы — агітаваць за існуючага кірауніка дзяржавы, сачыць за настроемі ў грамадстве і змагацца з усялякімі прайавамі апазіцыйнасці.

Таму беларусам і далей давядзеца выдаткоўваць з уласнай кішэні гроши на нешта неіснуючае. Блогер Віктар Малішэўскі наведаў кніжную

краму і падлічыў, што поўны ідэалагічны камплект каштуе 192 тысячи рублёў! І гэта без партрэта Лукашэнкі (яшчэ 49 тысячи). Адзін толькі падручнік “Ідэалогія” пад рэдакцыяй Бабосава каштуе амаль як бестселеры Дэна Браўна — 30 тысячаў.

Але вернемся да рэлігійнай тэмы, якая раптоўна апантала Лукашэнку напярэдадні Новага года. На той самай прэсавай канферэнцыі кіраунік Беларусі пачаў распавядыць:

— Я часціком сваім калегам, якія хідна пытаюцца: “А ты верыш у Бога?”, адказваю: “Я вельмі хачу, каб Бог быў”... Бачу такую несправядлівасць, асабліва датычна дзяржавы, народа, Беларусі (столькі пакутавалі, столькі нацярпеліся!), і часціком думаю: няўжо ты (Бог) адтуль не бачыш, што адбываецца? Я, як і многія людзі, хацеўбы ведаць дакладна: ёсьць ён ці няма? Але пра гэта, кажуць, нельга дакладна даведацца. Але я хачу, каб ён надаваў нам па галаве (і табе, і мне) і рассудзіў справядліва, як гэта павінна быць, на тых прынцыпах, якія прадэклараваны ў Бібліі.

Лукашэнку варты быць больш асцярожным у сваіх жаданнях, бо адразу прыгадваецца анекдот, які з'явіўся ў 1997 годзе: “Крохаць па пустыні Біл Клінтан, Барыс Ельцын і Аляксандр Лукашэнка. Раптам перад імі з'яўляецца Бог і кажа:

— Кожнаму з вас я распавяжу, у чым ягонае шчасце.

Першы на чарзе Клінтан.

— Тваё шчасце, што ты кіруеш заможнай і шчаслівой краінай, абрани ўжо на другі тэрмін.

Другі — Ельцын.

— А тваё шчасце, што ты ачуняў пасля цяжкай аперацыі, і твоя краіна таксама пачынае выкарасквавацца з бездані.

Лукашэнка не ўтрываў:

— А в чом маё шчасце, тварыш Хрыстос?

— А тваё шчасце, што ў мяне руکі да крыжа папрыбіваныя!

Гэты анекдот актуальны і сёння. Таму насамрэч немагчыма чакаць, што кірауніцтва пачне жыць па біблейскіх прынцыпах (незалежна ад таго, што кажа на гэты конт Лукашэнка). А ніякай дзяржаўной ідэалогіі ў нас таксама няма. Ёсьць толькі безліч дармаедаў, якія кормяцца з гэтага. І такое становішча захаваецца, пакуль на версе застанецца іхны правадыр.

ВАЛЯНЦІН СЫЧ

ПЕШАХОДАЎ ТРЭБА ЛЮБІЦЬ

акурат насупраць мэмарыяльнай дошкі ў гонар героя мясцовых супраціву колішній (на пачатку мінулага стагоддзя) польскай акупациі — Д.Жыжкевіча. Яго імя і носіць вуліца.

Дарэчы, не дапамагло выправіць небяспечную недарэчнасць і тое, што некалькі людзей звярталіся з проблемай непасрэдна да начальніка жыллёва-камунальнай гаспадаркі райвыканкама В.Беразоўскага. Магчыма, начальнік не адреагаваў таму, што яго рабочы сам патрапіў у яміну каля ўнівермага, якая аказалася значна больш глыбокай за “жыжкевіцкую”.

На вуліцы ж М.Казея пастаянна разліваюцца агравадныя лужыны (акрамя тых дзён, калі ваду замяняе свежы снег, які тут трывале засыпіць нядоўга), бо па вуліцы надта

актыўна рухаюцца і транспарт, і людзі). А пераадолець на ёй прыродную перашкоду, створаную не без дапамогі чалавека, магчыма толькі з дапамогай адмысловай аўтамабільнай тэхнікі.

Дарэчы, яшчэ ў 1991 годзе раённым саветам дэпутатаў было прынята рашэнне, якое прадугледжвае прыцягненне да адказніці за дрэнны стан двароў, вуліц і рекреацыйных зон. Тады ж была створана адміністрацыяна-тэхнічная камісія пад кірауніцтвам архітэктара Валянціны Лугінай. Калі камісія выяўляла парушэнне, а вінаватыя не імкнуліся яго выправіць, то з апошніх бралі штраф за кожны дзень пратэрміноўкі. Гэта быў дзейсны механізм!

Але з тae пары мінүт час. Змяніліся функцыі дзяржаўных службаў. Спыніў дзейнас-

Хацелі як лепш, а атрымалаась...

ць пасялковы савет народных дэпутатаў, які сачыў за добраўпарадкаваннем Глуска. Апошнім часам, трэба дадаць, у райвыканкаме наогул няма архітэктара, і пасада гэта вакантная...

ІГАР КІРЫН

На апошній прэс-канферэнцыі для беларускіх журналістаў А.Лукашэнка задаў рытарычнае пытанне кірауніку агенцтва "БелаПАН" Алею Ліпаю наконт заняпаду беларускай мовы. "Вы сказали, што ў нас родная беларуская мова ў заняпадзе, — прагучала ў адказе правадыра. — Я жадаў бы, каб вы назвалі некалькі фактараў, якія характарызуюць гэты працэс".

"Тут і Цяпер" папрасіла вядомых і паважаных людзей, якія заўсёды размаўляюць на мове Купалы і Коласа, прывесці канкрэтныя прыклады таго, што беларуская мова сёння сапраўды ў заняпадзе.

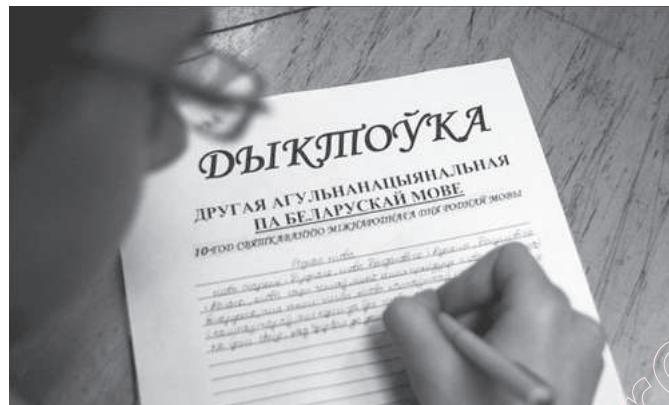
ІДЭОЛАГІ ПАВІННЫ ГЛЯДЗЕЦЬ ТЭЛЕВІЗАР З СЕКУНДАМЕРАМ У РУЦЭ

— Напэўна, адпаведныя службы, якія павінны дакладна і своечасова інфармаваць кірауніцтва і кірауніка краіны, або самі толкам нічога не ведаюць, або свядома ўводзяць у зман свайго шэфа, — выказвае свае думкі лаўрэат Дзяржпреміі, вядомы паэт Генадзь Бураўкін. — Колькасць беларускіх школ і беларускіх класаў у школах (там, дзе яны яшчэ былі) з кожным годам скарачаецца.

Раней, сапраўды, пры паступленні ў вышэйшыя наўчальныя ўстановы даволі значная колькасць выпускнікоў выбірала беларускую мову для здачы экзаменаў. Дык вось, цяпер жа абсалютна дакладна можна сказаць, што ў апошнія гады колькасць такіх хлопцаў і дзяўчатаў скарачаецца, і даволі прыкметна. Адкуль у презідэнта іншыя дадзеныя, я не ведаю...

А ці гаворыць пра росквіт тое, што мы бачым на паліцах кнігарану у нашай краіне? Зайдзіце ў любую з іх і проста паглядзіце, колькі там кніжак на беларускай і на іншых мовах. Паглядзіце ў любым газетным шапіку, колькі там беларуска-

ТЭСТ НА ГАРБАТУ

Пра папулярызацыю роднай мовы пакуль больш думаюць грамадскія дзеячы ды замежныя дыпламаты, чым уласная ўлада.

моўных выданняў і колькі рускамоўных. І колькі там, урэшце, паштовак на беларускай мове і колькі — на рускай.

Паглядзіце перадачы беларускага тэлебачання УСІХ тэлеканалаў. І калі, магчыма, не кожны чалавек здольны на гэта, то адпаведны ідэалагічныя структуры, якія праноўваюць кірауніцтву краіны такія смелыя высновы, аваяваны гэта зрабіць, даруйце, з секундамерамі ў руках. Няхай падлічаць, колькі часу гучыць беларуская мова. І хай мне расплюмачаць, што гэта не паказык занядбання беларускай мовы, калі работнікі тэлебачання, журналісты, з чалавекам, які гаворыць па-беларуску, размаўляюць па-руську. Я маю на ўвазе нават такія ўнікальныя выпадкі, калі журналіст размаўляе з паслом Швеці Стэфанам Эрыксанам: апошні па-беларуску, а журналіст — па-руську! Хіба гэта не паказык занядбання роднай мовы?!

АДПРАЦОЎВАЮЦЬ МАСКОУСКІЯ ГРОШЫ?

— А я збольшага згодны з адказам Лукашэнкі на пытанне пра мову, — **гаворыць старшыня Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў**. — Згодны, што трэба без лямантуту, спакойна вывучыць мову і размаўляць на ёй.

Канешнэ, за 15 гадоў Лукашэнка не выканаў да канца рашэнне рэферэндуму — ніякай жа роўнасці беларускай і рускай моў няма! Таму дадзім яму, пэўна, яшчэ 15 гадоў (жартую).

ГАВОРЫШ НА МОВЕ — ЗНАЧЫЦЬ, ФАШЫСТ?

— Лукашэнка выдатна ведае, што ў Беларусі беларуская мовадыскрымінацыя, — **лічыць палітык Павел Севярынец**. — Дастаткова паглядзець праграму нацыянальнага тэлебачання, паслу хаць FM-станцыі, выступы старшыні рабіт і гарвыканкамаў, азнаёміца са справаўствам у дзяржструктурах — беларускай мовай там і не пахне!

У мяне ёсць такі тэст на гарбату. Я часта езджу па розных гарадах Беларусі, дзе прости заходжу ў крамы і прашу гарбаты. І складаю рэйтынг: у якім універсаме хутчэй зразумеюць, што гэта такое. Пакуль што звычайная карціна наступная: альбо перапытваюць, альбо просьяць гаварыць "па-рускі", альбо прапануюць гарэлку ці абзываюць фашыстам. І гэта ва ўстановах дзяржаваўнага гандлю! Усё гэта сведчыць пра стан беларускай мовы.

У Наваполацку, напрыклад, усе чатыры ўніверсамы тэст не праўшлі. Большая за тое, мне давялося пісаць у Кнігу скаргаў зварот, бо пагражалі выклікаць міліцыю за тое, што я учыняю скандал, хаця я прости папрасіць гарбаты. Праз месяц мне даславі адказ: маўляў, выбачайце за нашу супрацоўніцу, навучым яе беларускай мове, заходзіце да нас яшчэ. Апошнім разам у Магілёве было прыблізна тое ж самае...

АКСАНА КАРАТКЕВІЧ,
спецыяльна для svabodaby.net.

ЦЫТАТНИК

ШТО ЯШЧЭ КАЗАЎ ЛУКАШЕНКА ПРА МОВУ?

...Жадаеце размаўляць на беларускай мове — размаўляйце, вам ніхто не перашкаджае. Жадаеце гаварыць на рускай мове — калі ласка, гаварыце.

...Шмат хто лічыць мяне апошнім дыктатарам у Еўропе, дык вось запомніце: мова — гэта тая сфера, якая не трывае ніякай дыктатуры і гвалту. Я наогул прыхільнік таго, каб у нас не было ніякіх забарон і ніякага гвалту. Людзі павінны вырашаць самі, як ім жыць. Але, калі табе дапамагаюць і ставяць умовы, тады будзь ласкавы выконваць — ва ўсім свеце так прынята. Так і па мове...

...Кожны год у нас значны прырост жадаючых здаваць іспыты на беларускай мове. І першым чынам — у вядучых вну нашай краіны, нават у гарадскіх, нават у Мінску, дзе менш гавораць па пэўных прычынах на беларускай мове, значная дынаміка. Гэта добры паказчык, гэта будучыня, гэта эліта, якая атрымае адукцыю і за сабою павядзе ўсіх астатаў.

7 студзеня, на праваслаўнае Раство, у Мінску адбыўся фінал 6-га Каляднага міжнароднага турніру аматараў хакея на прыз презідэнта Беларусі. Па традыцыі віторыю ў ім атрымала непераможная дружына Аляксандра Лукашэнкі, за трохумфам якой з трываліцца новадачыненай "Мінск-Арэны" назіралі тысячы дастайленаў з усёй сталіцы школьнікаў. **ЛУКАШЕНКА І ДЗЕЮЧЫЯ "АМАТАРЫ"**

Каментатары айчынных тэлеканалаў па старой завядзёнцы абвясцілі каманду презідэнта "чэмпіёнам свету сярод аматараў". Але, каб пераканацца ў поўнай дурасці гэтай заявы, дастаткова зірнуць на прозвішчы тых, хто змагаўся супраць сапраўдных аматараў з Канады, Фінляндый, Швейцарый пад беларускім сцягам. Побач са шматгадовымі сябрамі зборнай Беларусі, якія зусім нядаўна павесілі каўзачы на цвік і фармальна з'яўляюцца аматарамі (Мікульчык, Цыплакоў, Белы, Шыткоўскі і інш.), на лёд выходзілі дзеючыя хакеісты — пераважна гульцы мінскага "Юнацтва", якое ачольвае асабісты трэнэр презідэнта (а цяпер і зборных Беларусі і Украіны) Міхаіл Захараў, — Сяргей Ярковіч, Дзмітры Дудзік, Арцём Сінькевіч, Раман Раманенка...

Характэрна, што фінальны двубой паміж камандамі Беларусі і Pacii (8:4 на карысць Лукашэнкі і К.), якую прадстаўляла дружына «Газпрам экспарт» на чале з віце-презідэнтам «Газпрама» Аляксандрам Мядзведзевым, адбыўся на лёдзе 15-тысячнай "Мінск-Арэны".

Першых гледачоў найбуйнейшыя крыты спарткомплекс краіны прыняў 26 снежня 2009 года на матчу юнацкіх каманд «Юнацтва» і СДЮШАР «Мінск». 14 студзеня там адбудзеца матч чэмпіяната КХЛ, калі мінскае «Дынама» прыме лідара турніру магнітагорскую каманду «Металург».

Як паведаміла "Тут і цяпер" намеснік дырэктара па вы-

ХАКЕЙ НА КАЛЯДЫ. ПАД ПРЫМУСАМ

Беларускія хакеісты часта гуляюць моцна, але навошта на іх гульні гвалтам прыводзіць дзяцей?

хаваўчай рабоце адной з мінскіх школ Таццяна Васільеўна, якая прасіла не называць яе прозвішча, 7 студзеня ў кожную школу прыйшла разнародка забяспечыць на фінальную гульню презідэнцкага турніру па 100 чалавек. "Пасля абеду мы зібрали дзяцей, а потым загадзя на адмыслова прыгатаваных для нас трапеябусах везлі іх на хакей. Ведаю, што на заводах за паход на хакей давалі па два адгулы. Людзей зvezлі так многа, што тысячам з іх напросту не хапіла месца на трывалыя, і яны змушаны былі разысціся па хатах", — распавяла настаўніца.

ГВАЛОЎНАЯ ФІЛАСОФІЯ НАВУМАВА

Тое, што ў Беларусі распаўсюджана практика прымусовага запаўнення трывалыя спартовых арэн за кошт школьнікаў, ні для каго не сакрэт. Нядаўна гэты факт упершыню прызнала і афіцыйная асoba, называўшы падобную практику нармалёвай.

Гэтак, у верасні мінулага года, выступаючы ў жывым эфіры інтэрнэт-радыё ТUT.BY, **былы міністр унутраных спраў Беларусі, старшыня Федэрацыі хакея Беларусі Уладзімір Навумаў** заяўвў, што падтрымлівае ідэю, калі школьнікі здымоўць з уроку і вядуць на хакейныя гульні для запаўнення трывалыя стварэння масавасці.

нага) да асобы, якое ажыццяўляеца з мэтай дамагчыся здзяйснення дадзенай асобай наступерак яе волі грамадска небяспечнага ўчынку". У дадзеном выпадку небяспечным уяўляеца абмежаванне правоў і свабод грамадзян пры наўмі на атрыманне адукацыі.

Думаю, далёка не ўсе балцкі, дзяцей якіх сілком здымаюць з урокаў, падзеляць меркаванне, што хакей для іх у прыватнасці і грамадства наогул — "цікавей, культурней і выдатней", чым матэматыка, літаратура ці нават фізкультура. Прымушаць да чаго б там ні было можна толькі тых, хто парушае закон. Прымус жа закона паслухмянага грамадзяніна, а тым больш нявінных дзяцей — у пэўнай ступені гвалт, злачынства".

ПРЫМУС ПРАЦЯГВАЕЦЦА

У сярэдзіне снежня Уладзімір Навумаў нечакана абвясціў аб сваім сышодзе з пасады кіраўніка Федэрацыі хакея Рэспублікі Беларусь, якую ачольваў з 27 лістапада 2001 года. Новы месца працы Навумава — бізнэс-праект у Маскве, пра сутнасць якога экс-міністр МУС распаўсюджацца не стаў, адзначыўшы толькі, што са спортам гэты праект не звязаны.

Навумава няма, але ягоная справа жыве. Загоны працягваюцца, і не толькі ў дачыненні да хакея. Настаўніца адной з мінскіх гімназій паведаміла "Тут і цяпер", што зранку ў панядзелак 11 студзеня яе і яшчэ некалькіх калег абавязалі везці дзяцей ужо на футбол. Што ж там за такая вялікая спартовая падзея, дзяля якой дзяцей зрывалі з уроўні ў першы вучэбны дзень пасля вялікіх вакацыяў? 11 верасня ў Мінскім футбольным манежы распачынаўся VI міжнародны юніёрскі турнір на прызы Беларускай федэрацыі футбола і Мінгарвыканкама сярод гульцоў (U-18).

Як той казаў, по comment.

ЯЗЭП ШЧАБЛОЎСКІ

ДЭПУТАТЫ ЗА СЯБЕ НЕ АДКАЗВАЮЦЬ

Нагадаем, што напрыканцы восені рада Магілёўскай абласці дэмакратычнай кааліцыі накіравала больш за 3 тысячи подпісаў ад сваіх выбаршчыкаў у падтрымку свайго Звароту да дэпутатаў Нацыянальнага сходу з патрабаваннем неадкладна ўзняць пытанне аб вяртанні льгот на медыцынскае абслугоўванне для малазабяспечаных грамадзян.

Подпісы былі сабраны на тэрыторыі ўсіх дзевяці выбарчых акруг вобласці, дзе выбіраліся пасланцы ў вышэйшы заканадаўчы орган краіны. Зварот нагадваў дэпутатам, што гэта менавіта іх палата зацвердзіла скасаванне льгот адваведным законам. Даўши пераканаўчыя мясцовыя прыклады неразумнасці гэтага рашэння, дэмакратычныя актыўісты запатрабавалі ад дэпутатаў вяртання да тэмы, наладжвання з гэтай мэтай сумеснага з імі круглага стала, а таксама ініцыравання перагляду найбольш неапрайданных артыкулаў і палажэнняў адваведнага закона.

Напярэдадні свят да актыўістуў пачалі прыходзіць афіцыйныя адказы за дэпутацкімі подпісамі. У прыватнасці, на заклік адгукнуліся магілёўскія дэпутаты Палаты прадстаўнікоў — Аляксандр Юшкевіч (акруга 85), Таццяна Ісачэнка (акруга 86) і Ўген Мельнікаў (акруга 87).

Адметна, што ўсе троє народных абраўнікаў адказали аднолькава і, калі так можна сказаць, ухлістка. Усе яны не ўзялі на сябе ніякай адказнасці за праблему і толькі паведамілі, што распарадзіліся дакументамі, якія атрымалі ад выбаршчыкаў, наступным чынам: перанакіравалі

зварот і подпісы выбаршчыкаў да старшыні ўрада С.Сідорскага.

З гэтай прычыны дэмакраты маюць намер у перыяд выбарчай кампаніі ў мясцовых саветах, якія мае адбыцца сёлета, ініцыіраваць адкліканне дэпутатаў за іх няўлагу і абыякаваць да народных патрабаванняў і фармалізму працы ў "лепшым духу" савецкага бюрократызму, калі папера перасылаецца з адной інстан-

ці ў іншую і месяцамі ці нават гадамі ходзіць па замкнёным коле безвынікова.

Дарэчы, фармат свайго ўдзелу ў мясцовой выбарчай кампаніі магілёўскія дэмакраты канчатковая яшчэ не вырашылі. На дадзены момант не выключана, што гаворка можа зайдзіці нават і пра байкатаванне выбараў, якія на практыцы, як лічаць многія, таксама даўно сталіся фармальнасцю.

СЯМЁН СЕМЯНОВІЧ

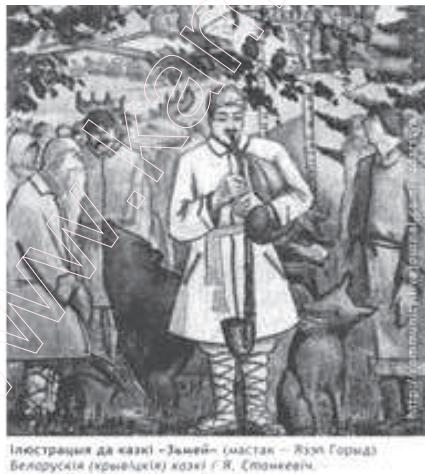
Менавіта ў гэтым і заключаецца сакрэт беларускай казкі. На пачатку мінулага стагоддзя жыла ў вёсцы Рачэн Любанскага раёна Аўдуля. Была яна папоўскай пакаёўкай.

Калі адбылася рэвалюцыя, поп падараў ёй дзве кнігі — Евангелле і варажбітную кнігу: "Вось гэтыя кнігі дапамогуць табе выжыць, калі нешта здарыцца". На ўсю акругу славілася Аўдуля як выдатная спявачка, ткачыха і на ўсе руکі майстрыха. Ведалі яе і як варажбітку, хоць грошай за варажбу яна не брала. Нават атэісты-партизаны прыходзілі да Аўдулі перад тым як ісці ў разведку, каб паваражыць. Звярталіся да яе хворыя, бо ведала Аўдоцца шмат замоў і малітваў. А ўнукі запомнілі яе аўтэнтычную казкі, якія потым увайшлі ў гісторыю. Iх запісалі супрацоўнікі Акадэміі навук падчас фальклорных экспедыцый па беларускім Палессі ў сярэдзіне 70-х гадоў мінулага стагоддзя.

24 гады назад перад каталіцкімі Калядамі Аўдоцца Кандрацьеўна Ляўчэнія адышла ў лепшы свет. Імя бабулі Аўдулі жыхары Любансчыны памятаюць і сёння і ладзяць у яе гонар свята казкі. 25 снежня ў Любанскам раённым цэнтры культуры сабраліся трох дзясяткі казачнікаў з розных куткоў Мінскай вобласці — ад вясмы да васьмідзесяці пяці гадоў. Больш як трох гадзін расказвалі яны свае чароўныя гісторыі — страшныя і вясёлыя, павучальныя і забаўляльныя.

Сакрэт папулярнасці казак бабулі Аўдулі — у хэпі эндзе, лічыць рэжысёр свята Сяргей Выскварка. "Яе казкі заўжды добра заканчваюцца. Напрыклад, калі ў некага галоўны герой утапіўся, то бабуля

ХЭПІ ЭНД І ТРАСЯНКА

Ілюстрацыя да казкі «Зямей» (мастак — Язэп Гарыда).
Беларуская (краінічна) казка / Я. Слонімскі.

Віданне: Друкарня «Лілея», 1929

Мы самі пакуль не ведаем, якую сілу ўяўляюць сабой беларускія казкі

Аўдуля туго самую казку заканчвала так: "А ён пасяліўся на тым баку Рачэні, мабыць, і сёння там живе".

Набыць дыск з казкамі Аўдулі, на жаль, немагчыма. Супрацоўнікі Акадэміі навук зрабілі копію для культработнікаў Любанскае ДК, але тыя не маюць права яе распаўсюджваць. "У фірмах, да якіх мы звярталіся з прапановай растваражаваць казкі бабулі Аўдулі, нам казалі, што гэта нефармат", — сказаў Сяргей Выскварка.

— Як вы лічыце, ці магло бы з цягам часу вашае свята казкі стаць нацыянальным брэндам?

— Пра гэта няхай міністэрскі думаюць. Для нас галоўнае — захаваць традыцыі. Гэтае свята мы зрабілі ў дыскатэчнай зале, павесілі на сценах бабуліны хусткі, дзіцячыя малюнкі — ілюстрацыі да казак Любансчыны. Зараз мы павінны "расправіцца" залу, таму што ўвечары сюды прыйдзе моладзь... На жаль, памяшканне не дазваляе стварыць экспазіцыю, прысвечаную казачнікам. Аўдоцца Кандрацьеўна не адна такая была на Любансчыне. Вось каб існаваў раённы цэнтр фальклору, дзе можна было бы танчыць, як у вясковай хаце, і песні співаць, і казкі казаць... На жаль, дзяржава ў гэтым пакуль што не зацікаўлена. Ёсьць цэнтр культуры, і на яго звалена ўсё — ад дыскатэкі да профілактыкі СНІДу. Нас, работнікаў цэнтра, 5-6 чалавек, і мы проста з ног валімся. Вы толькі не пішице, але заплаты ў нас такія, што хочацца смяцца.

Пакуль мы размаўлялі, адна з казачніц, гадоў пад восемдзесят, пад развітальнай гукі гармоніка пусцілася ў скокі — спачатку з жанчынай, а потым у яе з'явіўся кавалер, гадоў на трыццаць маладзейшы. Вось вам і хэпі энд, як загадала бабуля Аўдуля.

ТАЦЦЯНА САЛОДКАЯ

ДАРЕЧЫ

Малітва бабулі Аўдулі: "Каб мае ўрагі прыпалі да нагі, адзін застаўся, і той па свету пацягся. Дай Божа майм ворагам: соль у вочы, дзяркач на плечы, камень у грудзі. Хай ён на гадзе едзе, гадам паганяе, гаду язык замаўляе".

ЗА ДУХОЎНАЕ АДРАДЖЭННЕ! АГОНЬ!

Літаратура і мастацтва паміж Дзяржпрэміяй і вечнасцю

Нацыянальныя прэмii ў галіне культуры, як вядома, існуюць у многіх цывілізаваных краінах свету. Прауда, не ва ўсіх з іх такія прэмii спансіруюцца дзяржавай.

Прэмія "За духоўнае адраджэнне", што там ні кажы, а ўжо трэнацца гадоў запар фактычна ёсьць самай прэстыжнай Дзяржайной прэміяй Рэспублікі Беларусь. Яна важная не толькі сваім матэрыяльным вымярэннем (каля 4 тысяч долараў) для лаўрэатаў, але і тым, што адлюстроўвае дзяржаўную палітыку ў галіне нацыянальнай культуры. Паказвае, так бы мовіць, вектар гэтай палітыкі на сучасным этапе.

Выбар лаўрэатаў 2009 года выглядае бездакорным, нават калі карыстацца самымі высокімі крытэрыямі. Праваслаўны архіепіскап, аўтары дакументальнага тэлесерыяла "Зямля беларуская" (у ім па-беларуску распавядаета пра гістарычную і архітэктурную спадчыну Беларусі), лекары бальніцы-хоспіса, якія дапамагаюць безнадзеіна хворым; калектыв "Выдавецтва Беларускага Экзархату" за факсімільнае выданне ўнікальнага помніка культуры — Слуцкага Евангелля; трэнер-выкладчык, які займаецца рэабілітацыяй інвалідаў і рыхтуе іх да ўдзелу ў міжнародных спартыўных спаборніцтвах, дзе яны б'юць рэкорды (сам гэты чалавек глуханямы). Усе гэтыя людзі, безумоўна, заслужылі самага высокага прызнання. Тут няма да чаго прычапіцца, нават пры жаданні крытыкаваць.

Але звяртае на сябе ўвагу вось якая рэч. У прэзідэнцкім указе № 20 за 5 студзеня 1997 года аб прэміі "За духоўнае адраджэнне" гаворыцца, што яна прысуджаецца "за выдатныя творы літаратуры і мастацтва, актыўную падзвіжніцкую дзейнасць у гуманітарнай галіне" і г.д. З падзвіжніцкай і духоўнай дзейнасцю ў Беларусі, калі меркаваць па спісе лаўрэатаў апошніх гадоў, усё большему ў парадку. А вось з творамі літа-

ратуры і мастацтва... Агенцтва БелТА ў сваій даведцы сярод найбольш вядомых лаўрэатаў прэміі згадвае прафесара-славіста, сябра біблейскай камісіі Беларускага Экзархату Івана Чароту (якога чамусці падае як пісьменніка), ксяндза Ёзаса Бульку, галоўнага рэдактара "СБ — Беларусь сегодня" Паўла Якубовіча, акцёра Расціслава Янкоўскага. Ні акцёра Васіля Гарбука, ні леташняга лаўрэата, прафесара мастацтвазнаўства Яўгена Сахуту, ні кінарэжысёра-документаліста Юрыя Гарулёва, ні паэту Таісу Бондар (яна заўчасна памерла некалькі год таму), ні Міхася Дрынеўскага, мастацтвакіраўніка хору імя Цітовіча, аднаго з самых першых лаўрэатаў, дзяржаўнае інфармацыйнае агенцтва не згадвае. Дарэчы, знайсці ў інтэрнэце спіс лаўрэатаў за гады, што папярэднічалі 2000 году, мне не ўдалося. Але ў цэлым надзвычай выбітных імён у гэтым спісе няма — усе больш-менш роўныя. Літаратары-пра-

зяікі ў ім увогуле адсутнічаюць. Атрымліваецца, што Васіль Быкаў, напрыклад, не заслужыў прэміі "За духоўнае адраджэнне". Ці Рыгор Барадулін, пазію якога выскача ацанілі ў Ватыкане і запрасілі аўтара на спаканне з Папам Рымскім.

Падчас сустрэчы з прэсай напярэдадні Новага года Аляксандар Лукашэнка працытаваў сябе, любімага: "Я калісці сказаў: "Вайну і мір" на стол — я заплачу. Дзе "Вайна і мір" (Леў Талстой. — М.П.), хаця б "Узнятая цаліна" (Міхаіл Шолахаў. — М.П.)? Дзе яны? За што плаціць?".

Але чаму кіраунік дзяржавы, колішні аматар "вершаў Быкава", які сёння дбае пра духоўную веліч нацыі, не ацаніў таленту аднаго з самых выдатных беларускіх пісьменнікаў XX стагоддзя пры яго жыцці? Дый дзе гарантывя, што калі беларускі твор маштабу "Вайны і міру" ці (хочы бы) "Знака бяды" раптам з'явіцца, Лукашэнка зможа яго ацаніць?

Аўтар нашумелага рамана "Параноя" Віктар Марціновіч, які днімі быў госцем "Белсата", выказаў меркаванне, што ідэя мастацтва дзеля мастацтва памерла сто гадоў таму. І што сёння ў Беларусі, як і некалі ў Расіі, пісьменнік больш, чым пісьменнік, а мастацтва павінна быць "правакацыйным". Але вызначэнне функцый літаратуры і мастацтва ў задачу творцы, дзякую Богу, не ўваходзіць. На шчасце, ад аўтараў не залежыць, як іх слова адгукненіца і як іх творы будуць ацэнены чытачом. Не залежыць гэта і ад улады. Калі Лукашэнка кажа "Я заплачу!", яму падаецца, што ён як кіраунік дзяржавы можа дастаць гроши і купіць любы твор як тавар. І тым самым паставіць на ім "знак якасці". Але адвечныя каштоўнасці таму і называюцца адвечнымі, што не залежаць ад прыхамаціць, хто сёння мае ўладу, а завтра апынецца там, дзе нікія ўзнагароды ўжо не маюць значэння. Памятаць пра гэта, між іншым, заклікаў у сваіх творах Леў Талстой.

Дарэчы, ад Нобелеўскай прэміі па літаратуры ён адмовіўся.

МАКСІМ ПЕШКА

**КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ ЧЫТАЦЬ НАШУ ГАЗЕТУ Ў ІНТЕРНЭЦЕ І Ў PDF-ВЕРСII,
ЗАХОДЗЬЦЕ НА САЙТ WWW.SVABODABY.NET.**

**КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ АТРЫМЛІВАЦЬ PDF-ВЕРСIU ГАЗЕТЫ,
ПАВЕДАМЦЕ НАМ НА E-MAIL info@svabodaby.net ВАШ ЭЛЕКТРОННЫ АДРАС.**